DOMSTOLENS DOM

29. januar 2002 *

I sag C-162/00,

angående en anmodning, som Bundesarbeitsgericht (Tyskland) i medfør af artikel 234 EF har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Land Nordrhein-Westfalen

mod

Beata Pokrzeptowicz-Meyer,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 37, stk. 1, i europaaftalen om oprettelse af en associering mellem De Europæiske Fællesskaber og deres medlemsstater på den ene side og Republikken Polen på den anden side, som indgået og godkendt på Fællesskabets vegne ved Rådets og Kommissionens afgørelse 93/743/Euratom, EKSF, EF af 13. december 1993 (EFT L 348, s. 1),

* Processprog: tysk.

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten, G.C. Rodríguez Iglesias, afdelingsformændene P. Jann, F. Macken, N. Colneric og S. von Bahr samt dommerne C. Gulmann, D.A.O. Edward, A. La Pergola (refererende dommer), J.-P. Puissochet, J.N. Cunha Rodrigues og C.W.A. Timmermans,

generaladvokat: F.G. Jacobs
justitssekretær: fuldmægtig L. Hewlett,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Land Nordrhein-Westfalen ved Rechtsanwalt P.O. Wilke

— den franske regering ved J.-F. Dobelle og C. Bergeot, som befuldmægtigede

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved M.-J. Jonczy og B. Martenczuk, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 19. juni 2001 er afgivet mundtlige indlæg af den franske regering og af Kommissionen,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 20. september 2001,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 22. marts 2000, indgået til Domstolen den 2. maj 2000, har Bundesarbeitsgericht i medfør af artikel 234 EF stillet to præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 37, stk. 1, i europaaftalen om oprettelse af en associering mellem De Europæiske Fællesskaber og deres medlemsstater på den ene side og Republikken Polen på den anden side, som indgået og godkendt på Fællesskabets vegne ved Rådets og Kommissionens afgørelse 93/743/Euratom, EKSF, EF af 13. december 1993 (EFT L 348, s. 1, herefter »associeringsaftalen«).

2 Disse spørgsmål er blevet rejst i en tvist mellem Land Nordrhein-Westfalen (delstaten Nordrhein-Westfalen) og Beata Pokrzeptowicz-Meyer vedrørende gyldigheden af den tidsbegrænsede arbejdskontrakt, der er indgået mellem dem.

Associeringsaftalen

3 Associeringsaftalen blev undertegnet den 16. december 1991 i Bruxelles og er i overensstemmelse med sin artikel 121, stk. 2, trådt i kraft den 1. februar 1994.

4 Ifølge artikel 1, stk. 2, har associeringsaftalen bl.a. til formål at skabe passende rammer for den politiske dialog, som gør det muligt at udvikle nære politiske forbindelser mellem parterne, at fremme udvidelsen af samhandelen og de harmoniske økonomiske forbindelser mellem parterne og således fremme en dynamisk økonomisk udvikling og velstand i Republikken Polen, og tillige skabe en passende ramme for Republikken Polens gradvise integration i Fællesskabet, idet dette lands endelige mål, i henhold til femtende betragtning til aftalen, er at tiltræde Fællesskabet.

5 De for hovedsagen relevante bestemmelser i associeringsaftalen er indeholdt i afsnit IV, der har overskriften »Arbejdskraftens bevægelighed, etablering, tjenesteydelser«.

6 Associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, som er indeholdt i afsnit IV, kapitel I, der har overskriften »Arbejdskraftens bevægelighed«, bestemmer:

»På de betingelser og efter de retningslinjer, der gælder i hver af medlemsstaterne:

— behandles arbejdstagere af polsk nationalitet, som er lovligt beskæftiget på en medlemsstats område, på lige fod med medlemsstatens egne statsborgere uden nogen i nationaliteten begrundet forskelsbehandling, for så vidt angår arbejdsvilkår, aflønning eller afskedigelse

— har den lovligt bosiddende ægtefælle og børn af en på en medlemsstats område lovligt beskæftiget arbejdstager, med undtagelse af sæsonarbejdere og arbejdstagere, der er omfattet af bilaterale aftaler som omhandlet i artikel 41, medmindre andet er fastsat ved sådanne aftaler, adgang til denne medlemsstats arbejdsmarked i det tidsrum, hvor denne arbejdstager har arbejdstilladelse.«

7 Associeringsaftalens artikel 58, stk. 1, som er indeholdt i afsnit IV, kapitel IV, der har overskriften »Almindelige bestemmelser«, foreskriver:

»For så vidt angår afsnit IV i denne aftale, er intet i aftalen til hinder for, at parterne anvender deres love og forskrifter vedrørende indrejse og ophold, arbejde, arbejdsvilkår, etablering af fysiske personer og udveksling af tjenesteydelser, forudsat at de ikke anvender dem på en sådan måde, at fordelene for nogen af parterne i henhold til en særlig bestemmelse i aftalen reduceres til nul eller begrænses. [...]«

De nationale bestemmelser

8 § 57 b og 57 c i Hochschulrahmengesetz (rammelov for højere læreanstalter, herefter »HRG«) blev indsat ved Gesetz über befristete Arbeitsverträge mit wissenschaftlichem Personal an Hochschulen und Forschungseinrichtungen (lov om tidsbegrænsede arbejdskontrakter og videnskabelige medarbejdere ved de højere læreanstalter og forskningsinstitutioner) af 14. juni 1985 (BGBl. I, s. 1065).

9 HRG's § 57 b, stk. 1, bestemmer, at indgåelse af tidsbegrænsede arbejdskontrakter i de i § 57 a omhandlede tilfælde skal være sagligt begrundet. I bestemmelsens stk. 2 opregnes forskellige saglige grunde, der kan påberåbes ved ansættelse af videnskabelige eller kunstneriske medarbejdere efter HRG's § 53 eller personale med lægelige opgaver efter § 54:

1) kontrakt om uddannelse eller videreuddannelse af den pågældende

2) aflønning ved bevillinger, der er bestemt til en aktivitet af begrænset varighed

3) ansættelse med henblik på midlertidigt at erhverve eller formidle særlige kundskaber eller erfaringer inden for forskningsarbejde eller aktiviteter af kunstnerisk karakter

4) aflønning på grundlag af eksterne midler eller

5) første ansættelse som videnskabelig eller kunstnerisk medarbejder.

10 HRG's § 57 b, stk. 3, i den affattelse, der var gældende på det for hovedsagen relevante tidspunkt, bestemmer:

»Der foreligger ligeledes saglig grund til indgåelse af en tidsbegrænset kontrakt med en lærer i fremmedsprog med særlige opgaver, når den aktivitet, der skal varetages, i det væsentlige består i undervisning i et fremmedsprog (lektor).«

11 I henhold til HRG's § 57 c, stk. 2, kan de pågældende tidsbegrænsede kontrakter højst indgås for fem år, og denne grænse gælder ligeledes i tilfælde, hvor der er indgået flere kontrakter af den samme lektor med det samme universitet.

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

12 Beata Pokrzeptowicz-Meyer, der er polsk statsborger, har boet i Tyskland siden medio 1992. Hun blev ved kontrakt af 5. oktober 1992 med delstaten Nordrhein-Westfalen ansat som lærer med særlige opgaver i en deltidsstilling som lektor i polsk på universitetet i Bielefeld (Tyskland).

13 Ifølge arbejdskontraktens § 2 var Beata Pokrzeptowicz-Meyer ansat tidsbegrænset, fra den 8. oktober 1992 til den 30. september 1996, i overensstemmelse med HRG's § 57 b, stk. 3, fordi hendes arbejdsområder i det væsentlige bestod i at undervise i et fremmedsprog.

14 Ved stævning indgivet til Arbeitsgericht Bielefeld (Tyskland) den 16. januar 1996 nedlagde Beata Pokrzeptowicz-Meyer påstand om, at det blev fastslået, at udløbet af hendes arbejdskontrakt, der var fastsat til den 30. september 1996, ikke ville bringe hendes ansættelse til ophør. Hun gjorde til støtte for sin påstand gældende, at HRG's § 57 b, stk. 3, ikke kan begrunde, at kontrakten tidsbegrænses; da Domstolen har fastslået, at denne bestemmelse er uanvendelig på medlemsstaternes borgere på grund af, at den medfører forskelsbehandling (dom af 20.10.1993, sag C-272/92, Spotti, Sml. I, s. 5185), skal denne samme løsning finde anvendelse i tilfældet med statsborgere fra et tredjeland såsom Republikken Polen. Delstaten Nordrhein-Westfalen nedlagde påstand om frifindelse og anførte, at tidsbegrænsningen af arbejdskontrakten var sagligt begrundet i henhold til HRG's § 57 b, stk. 3.

15 Arbeitsgericht frifandt sagsøgte. Landesarbeitsgericht Hamm (Tyskland), hvortil Beata Pokrzeptowicz-Meyer appellerede sagen, gav hende derimod medhold. Delstaten Nordrhein-Westfalen appellerede herefter sagen til Bundesarbeitsgericht.

16 Bundesarbeitsgericht har fundet, at tvistens afgørelse afhænger af en fortolkning af fællesskabsretten, hvorfor retten har besluttet at udsætte sagen og stille Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Er artikel 37, stk. 1, i europaaftalen af 16. december 1991 om oprettelse af en associering mellem De Europæiske Fællesskaber og deres medlemsstater på den ene side og Republikken Polen på den anden side til hinder for, at en national retsforskrift, hvorefter ansættelse af lektorer i fremmedsprog kan ske ved tidsbegrænsede arbejdskontrakter, mens indgåelse af sådanne arbejdskontrakter for de øvrige lærerkræfter inden for bestemte arbejdsområder skal være sagligt begrundet i det enkelte tilfælde, finder anvendelse på polske statsborgere?

2) Såfremt spørgsmål 1 besvares bekræftende:

Er artikel 37, stk. 1, i europaaftalen også til hinder for anvendelsen af den nationale retsforskrift, når den tidsbegrænsede arbejdskontrakt er indgået før europaaftalen trådte i kraft, men først udløber efter dette tidspunkt?«

Det første spørgsmål

17 Den forelæggende ret har med det første spørgsmål nærmere bestemt spurgt, om associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led, skal fortolkes således, at den er til hinder for, at en national bestemmelse, hvorefter ansættelse af lektorer i fremmedsprog kan ske ved tidsbegrænsede arbejdskontrakter, mens indgåelse af

sådanne arbejdskontrakter for de øvrige lærerkræfter med særlige opgaver skal være sagligt begrundet i det enkelte tilfælde, anvendes på polske statsborgere.

18 For at besvare det således omformulerede spørgsmål skal det først undersøges, om en borger kan påberåbe sig associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led, for en national ret, og derefter skal i bekræftende fald rækkevidden af forbuddet mod forskelsbehandling i denne bestemmelse bestemmes nærmere.

Spørgsmålet, om associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led, har direkte virkning

19 Indledningsvis bemærkes, at ifølge fast retspraksis må en bestemmelse i en aftale indgået af Fællesskabet med et tredjeland anses for umiddelbart anvendelig, når der af dens ordlyd samt af aftalens formål og karakter kan udledes en klar og præcis forpligtelse, hvis opfyldelse og retsvirkninger ikke er betinget af, at der udstedes yderligere retsakter (jf. bl.a. dom af 4.5.1999, sag C-262/96, Sürül, Sml. I, s. 2685, præmis 60, og af 27.9.2001, sag C-63/99, Gloszczuk, Sml. I, s. 6369, præmis 30).

20 Med henblik på at vurdere, om associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led, opfylder disse kriterier, skal den pågældende bestemmelses ordlyd først gennemgås.

21 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at sætningsleddet i associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led, i klare, præcise og ubetingede vendinger fastsætter et forbud mod, at hver medlemsstat på grundlag af nationalitet i forhold til egne statsborgere forskelsbehandler de polske arbejdstagere, der er omfattet af denne

bestemmelse, for så vidt angår arbejdsvilkår, aflønning eller afskedigelse. De polske arbejdstagere, der drager fordel af denne bestemmelse, er dem, der efter først at have fået opholdstilladelse i en medlemsstat lovligt er beskæftiget dér.

22 Denne regel om ligebehandling fastsætter en præcis forpligtelse til at nå et bestemt resultat og kan grundlæggende påberåbes af borgerne for de nationale retter til støtte for en påstand om, at de tilsidesætter diskriminerende bestemmelser i en medlemsstats lovgivning, uden at det er nødvendigt at træffe supplerende gennemførelsesforanstaltninger i så henseende.

23 Denne fortolkning afkræftes ikke af delstaten Nordrhein-Westfalens argumentation, hvorefter associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led, ikke er ubetinget, idet princippet i denne bestemmelse er iværksat »[p]å de betingelser og efter de retningslinjer, de gælder i hver af medlemsstaterne«.

24 Den pågældende ordlyd kan ikke fortolkes således, at den giver medlemsstaterne mulighed for at fastsætte betingelser for eller skønsmæssigt begrænse anvendelsen af ligebehandlingsprincippet i associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led. En sådan fortolkning ville medføre, at denne bestemmelse ville miste sit indhold og således blive berøvet hele sin effektive virkning.

25 Endvidere afkræftes konstateringen af, at forbuddet mod forskelsbehandling i associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led, direkte kan regulere borgernes retsstilling, ikke af gennemgangen af formålet med og karakteren af den aftale, som bestemmelsen er en del af.

26 Ifølge femtende betragtning til associeringsaftalen samt artikel 1, stk. 2, har aftalen til formål at oprette en associering, som skal fremme udvidelsen af samhandelen og de harmoniske økonomiske forbindelser mellem de kontraherende parter og således fremme en dynamisk økonomisk udvikling og velstand i Republikken Polen med henblik på at lette dens tiltrædelse af Fællesskabet.

27 Den omstændighed, at associeringsaftalen grundlæggende tilsigter at bidrage til Polens økonomiske udvikling og således indebærer en uligevægt i de forpligtelser, Fællesskabet har påtaget sig over for det pågældende tredjeland, er endvidere ikke til hinder for, at Fællesskabet tillægger visse af aftalens bestemmelser direkte virkning (Gloszczuk-dommen, præmis 36).

28 Konstateringen af, at associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led, har direkte virkning, afkræftes heller ikke af gennemgangen af ordlyden af aftalens artikel 58, stk. 1. Det fremgår blot af denne bestemmelse, at medlemsstaternes myndigheder fortsat, under overholdelse af de grænser, der er fastsat i associeringsaftalen, bl.a. har kompetence til at anvende deres nationale lovgivning om indrejse, ophold, beskæftigelse og arbejdsvilkår på polske statsborgere. Artikel 58, stk. 1, vedrører derfor ikke medlemsstaternes anvendelse af associeringsaftalens bestemmelser om arbejdskraftens frie bevægelighed og har ikke til formål at lade opfyldelsen eller virkningerne af ligebehandlingsprincippet i associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led, afhænge af vedtagelsen af supplerende nationale foranstaltninger (jf. for så vidt angår associeringsaftalens bestemmelser om etablering, Gloszczuk-dommen, præmis 37).

29 Endelig bemærkes, således som generaladvokaten har anført i punkt 39 i forslaget til afgørelse, at gennemførelsen af associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led — til forskel fra aftalens øvrige bestemmelser — ikke er betinget af, at Associeringsrådet, der er oprettet ved aftalen, træffer supplerende foranstaltninger, der definerer anvendelsesvilkårene.

30 På baggrund af ovenstående betragtninger skal det anerkendes, at associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led, har direkte virkning, hvilket indebærer, at polske statsborgere, der henholder sig hertil, har ret til at påberåbe sig bestemmelsen ved de nationale retter i værtsmedlemsstaten.

Rækkevidden af associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led

31 For at fastlægge rækkevidden af associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led, skal det undersøges, om — således som Beata Pokrzeptowicz-Meyer har gjort gældende for den forelæggende ret — Domstolens fortolkning af EF-traktatens artikel 48, stk. 2 (efter ændring nu artikel 39, stk. 2, EF), kan overføres til denne bestemmelse i associeringsaftalen.

32 Det bemærkes, at ifølge fast retspraksis er den blotte lighed mellem ordlyden af en bestemmelse i en af traktaterne om oprettelse af Fællesskaberne og af en international aftale mellem Fællesskabet og et tredjeland ikke tilstrækkeligt til at tillægge aftalens ordlyd den samme betydning som ordlyden af traktaterne (jf. dom af 9.2.1982, sag 270/80, Polydor og RSO, Sml. s. 329, præmis 14-21, af 26.10.1982, sag 104/81, Kupferberg, Sml. s. 3641, præmis 29-31, af 1.7.1993, sag C-312/91, Metalsa, Sml. I, s. 3751, præmis 11-20, og Gloszczuk-dommen, præmis 48).

33 Det fremgår af denne retspraksis, at udvidelsen af fortolkningen af en bestemmelse i traktaten til at omfatte en bestemmelse, der er affattet i sammenlignelige, lignende eller endog de samme vendinger, i en overenskomst indgået af Fællesskabet med et tredjeland, bl.a. afhænger af det formål, der forfølges med hver enkelt bestemmelse inden for dens særlige rammer. I denne henseende er dels sammenligningen af overenskomstens formål og den sammenhæng, hvori den indgår, dels traktatens formål af stor betydning (jf. Metalsa-dommen, præmis 11, og Gloszczuk-dommen, præmis 49).

34 I Spotti-dommen udtalte Domstolen, at traktatens artikel 48, stk. 2, er til hinder for anvendelsen af nationale bestemmelser, hvorefter stillinger som lektor i fremmedsprog skal eller kan besættes ved tidsbegrænsede arbejdskontrakter, når indgåelse af sådanne kontrakter med andre lærere med henblik på særlige opgaver i hvert enkelt tilfælde skal begrundes sagligt.

35 Det skal anføres, at Spotti-dommen blev afsagt af Domstolen i en sag, hvor tvisten i hovedsagen navnlig angik foreneligheden med traktaten af HRG's § 57 b, stk. 3, der er identisk med den bestemmelse, der er omtvistet i hovedsagen.

36 Domstolen bemærkede i denne forbindelse i Spotti-dommen, præmis 14, først, at den ved dom af 30. maj 1989 (sag 33/88, Allué, Sml. s. 1591) havde fastslået, at traktatens artikel 48, stk. 2, er til hinder for anvendelsen af en national bestemmelse om tidsbegrænsning af universiteters ansættelse af lektorer i fremmedsprog, såfremt der principielt ikke er fastsat en sådan tilsvarende begrænsning for universiteternes andre arbejdstagere.

37 Domstolen støttede herefter sin fortolkning på den betragtning, at da langt den største del af lektorerne i fremmedsprog er udenlandske statsborgere, var forskelsbehandlingen mellem dem og de andre undervisere, der har særlige arbejdsopgaver, for så vidt angår den begrundelse, der berettiger indgåelsen af tidsbegrænsede arbejdskontrakter, egnet til at stille de udenlandske statsborgere ringere i forhold til tyske statsborgere og udgjorde derfor en indirekte forskelsbehandling, som er forbudt i henhold til traktatens artikel 48, stk. 2, medmindre den er sagligt begrundet (Spotti-dommen, præmis 16-18).

38 Domstolen udtalte endelig, således som den allerede havde udtalt i Alluédommen, at nødvendigheden af at sikre en aktuel undervisning ikke kan begrunde tidsbegrænsning af kontrakter med lektorer i fremmedsprog (Spotti-dommen, præmis 20).

39 For så vidt angår associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led, skal det fastslås, at det fremgår af sammenligningen mellem dels associeringsaftalens formål og sammenhæng, dels EF-traktatens formål og sammenhæng, at der ikke er nogen begrundelse for at tillægge ovennævnte bestemmelse en anden rækkevidde end den, Domstolen tillagde traktatens artikel 48, stk. 2, i Spotti-dommen.

40 Det er korrekt, således som den franske regering har anført, at associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led, ikke fastsætter et princip om fri bevægelighed for polske arbejdstagere inden for Fællesskabet, mens traktatens artikel 48 forbeholder princippet om arbejdskraftens frie bevægelighed for Fællesskabets statsborgere.

41 Associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led, giver imidlertid arbejdstagere, som er polske statsborgere, når de er lovligt beskæftiget på en medlemsstats område, en ret til ligebehandling, for så vidt angår arbejdsvilkår, af samme rækkevidde som den ret, der med en tilsvarende formulering er anerkendt for Fællesskabets statsborgere i traktatens artikel 48, stk. 2.

42 Det fremgår særligt af formuleringen af associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led, og af selve formålet hermed, der er at skabe en passende ramme for Republikken Polens gradvise integration i Fællesskabet, at forbuddet mod enhver forskelsbehandling af polske arbejdstagere på grundlag af nationalitet finder

anvendelse på både direkte og indirekte forskelsbehandling, der kan påvirke deres arbejdsvilkår.

43 Der er i øvrigt ikke i de indlæg, der er indgivet til Domstolen, blevet påberåbt noget argument, der sagligt kan begrunde den forskellige behandling af tyske statsborgere og polske statsborgere, der følger af bestemmelserne i HRG's § 57 b, og påvirker de sidstnævntes arbejdsvilkår.

44 Under disse omstændigheder kan den fortolkning af traktatens artikel 48, stk. 2, som Domstolen foretog i Spotti-dommen, overføres på associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led.

45 Det følger af det ovenfor anførte, at det første spørgsmål skal besvares med, at associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led, der har direkte virkning, er til hinder for, at en national bestemmelse, hvorefter ansættelse af lektorer i fremmedsprog kan ske ved tidsbegrænsede arbejdskontrakter, mens indgåelse af sådanne arbejdskontrakter for de øvrige lærerkræfter med særlige opgaver skal være sagligt begrundet i det enkelte tilfælde, anvendes på polske statsborgere.

Det andet spørgsmål

46 Den forelæggende ret har med det andet spørgsmål nærmere bestemt spurgt, om associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led, finder anvendelse på en tidsbegrænset arbejdskontrakt, der er indgået, før associeringsaftalen trådte i kraft, men som først udløber efter dette tidspunkt.

47 Det skal i denne forbindelse indledningsvis anføres, at associeringsaftalen, der i henhold til artikel 121, stk. 2, trådte i kraft den 1. februar 1994, ikke indeholder overgangsbestemmelser vedrørende betingelserne for den tidsmæssige anvendelse af bestemmelserne i afsnit IV, kapitel I, der har overskriften »Arbejdskraftens bevægelighed«.

48 Spørgsmålet om de tidsmæssige virkninger af associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led, skal derfor undersøges i lyset af Domstolens praksis vedrørende betingelserne for den tidsmæssige anvendelse af fællesskabsretlige bestemmelser, der kan finde analog anvendelse på nævnte aftales bestemmelser.

49 Ifølge fast retspraksis skal de materielle fællesskabsretlige regler for at sikre overholdelsen af retssikkerhedsprincippet og princippet om den berettigede forventning fortolkes således, at de kun omfatter forhold, som ligger forud for ikrafttrædelsen, såfremt det af ordlyden, bestemmelsernes formål eller opbygning klart fremgår, at dette har været meningen (jf. bl.a. dom af 10.2.1982, sag 21/81, Bout, Sml. s. 381, præmis 13, og af 15.7.1993, sag C-34/92, GruSa Fleisch, Sml. I, s. 4147, præmis 22).

50 Det fremgår ligeledes af fast retspraksis, at en ny regel finder øjeblikkelig anvendelse på endnu ikke indtrådte virkninger af en situation, der er opstået, mens den gamle regel var gældende (jf. bl.a. dom af 10.7.1986, sag 270/84, Licata mod ØSU, Sml. s. 2305, præmis 31). Domstolen har under anvendelse af dette princip navnlig udtalt, at da akten vedrørende vilkårene for Republikken Østrigs, Republikken Finlands og Kongeriget Sveriges tiltrædelse og tilpasningerne af de traktater, der danner grundlag for Den Europæiske Union (EFT 1994 C 241, s. 21, og EFT 1995 L 1, s. 1), ikke indeholder særlige betingelser for så

vidt angår anvendelsen af EF-traktatens artikel 6 (efter ændring nu artikel 12 EF), skal denne bestemmelse anses for at gælde umiddelbart og for at være bindende for Republikken Østrig fra tiltrædelsesdatoen, således at den finder anvendelse på de fremtidige virkninger af forhold, der er opstået før denne nye medlemsstats tiltrædelse af Fællesskaberne (dom af 2.10.1997, sag C-122/96, Saldanha og MTS, Sml. I, s. 5325, præmis 14).

51 Det skal derfor med henblik på at besvare det andet spørgsmål afgøres, om den situation, hvorunder en tidsbegrænset arbejdskontrakt blev indgået, inden associeringsaftalen trådte i kraft, og med virkninger efter dette tidspunkt, udgør en situation, der er fastslået forud for denne aftale, og som aftalen dermed alene kan finde anvendelse på med tilbagevirkende kraft på betingelse af, at det klart fremgår, at den skal have denne virkning, eller om det derimod drejer sig om en situation, der er opstået, før den nævnte aftale trådte i kraft, men hvis fremtidige virkninger reguleres af aftalen fra det tidspunkt, den trådte i kraft, i overensstemmelse med princippet om, at nye regler finder øjeblikkelig anvendelse på en eksisterende situation.

52 Det skal i denne forbindelse fastslås, at indgåelsen af en tidsbegrænset arbejdskontrakt ikke udtømmer sine retsvirkninger på tidspunktet for dennes undertegnelse, men fortsætter derimod med løbende at have virkninger under hele kontraktens varighed. Anvendelsen af en ny regel som den i associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led — fra aftalens ikrafttræden — på en arbejdskontrakt, der er indgået forud for denne ikrafttræden, kan ikke anses for at påvirke en situation, der er fastslået forud for aftalens ikrafttræden.

53 Det følger af ovenstående, at associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led, udgør en ny regel, der finder øjeblikkelig anvendelse på arbejdskontrakter, der ikke er udløbet på tidspunktet for denne aftales ikrafttræden.

54 Denne fortolkning afkræftes ikke af delstaten Nordrhein-Westfalens argumentation om, at der — i overensstemmelse med retssikkerhedsprincippet og med henblik på at garantere beskyttelsen af de berørte personers berettigede forventning — ved bedømmelsen af gyldigheden af en klausul, der tidsbegrænser en arbejdskontrakt, alene skal tages hensyn til de retlige og faktiske forhold, der fandtes ved kontraktens indgåelse, undtagen i tilfælde af senere bestemmelser, hvori det er bestemt, at de finder anvendelse med tilbagevirkende kraft, når en sådan virkning gyldigt kan fastsættes.

55 Det fremgår nemlig af fast retspraksis, at anvendelsesområdet for princippet om beskyttelse af den berettigede forventning ikke må udvides i en sådan grad, at princippet generelt forhindrer, at en ny ordning kan finde anvendelse på de fremtidige virkninger af situationer, som er opstået under en tidligere ordning (jf. bl.a. dom af 14.1.1987, sag 278/84, Tyskland mod Kommissionen, Sml. s. 1, præmis 36, og af 29.6.1999, sag C-60/98, Butterfly Music, Sml. I, s. 3939, præmis 25).

56 En sådan tilgangsvinkel finder navnlig anvendelse på en situation som den i hovedsagen omhandlede, hvor den nye regel, der er indført med associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led, består af et ligebehandlingsprincip for så vidt angår arbejdsvilkår, der i det væsentlige fra den nævnte aftales ikrafttræden skal finde anvendelse uden forskel på alle arbejdstagere med polsk statsborgerskab, der er lovligt beskæftiget på en medlemsstats område, uden at det forhold skal tages i betragtning, om de er ansat i henhold til en arbejdskontrakt, der er indgået forud for eller efter denne ikrafttræden.

57 Det andet spørgsmål skal derfor besvares med, at associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led, fra sin ikrafttræden finder anvendelse på en tidsbegrænset arbejdskontrakt, der er indgået før denne ikrafttræden, men som først udløber efter dette tidspunkt.

Sagens omkostninger

58 De udgifter, der er afholdt af den franske regering og af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Bundesarbeitsgericht ved kendelse af 22. marts 2000, for ret:

1) **Artikel 37, stk. 1, første led, i europaaftalen om oprettelse af en associering mellem De Europæiske Fællesskaber og deres medlemsstater på den ene side og Republikken Polen på den anden side, som indgået og godkendt på Fællesskabets vegne ved Rådets og Kommissionens afgørelse 93/743/Euratom, EKSF, EF af 13. december 1993, der har direkte virkning, er til hinder**

for, at en national bestemmelse, hvorefter ansættelse af lektorer i fremmedsprog kan ske ved tidsbegrænsede arbejdskontrakter, mens indgåelse af sådanne arbejdskontrakter for de øvrige lærerkræfter med særlige opgaver skal være sagligt begrundet i det enkelte tilfælde, anvendes på polske statsborgere.

2) **Associeringsaftalens artikel 37, stk. 1, første led, finder fra sin ikrafttræden anvendelse på en tidsbegrænset arbejdskontrakt, der er indgået før denne ikrafttræden, men som først udløber efter dette tidspunkt.**

Rodríguez Iglesias Jann Macken

Colneric von Bahr Gulmann

Edward La Pergola Puissochet

Cunha Rodrigues Timmermans

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 29. januar 2002.

R. Grass G.C. Rodríguez Iglesias

Justitssekretær Præsident